

Аннотация

В статье на основании архивных документов исследованы проблемы украинской научно-творческой интеллигенции, особенности жизни и деятельности С.М. Драгоманова в оккупированном Киеве 1941 – 1942 гг.

Ключевые слова: архив, С.М. Драгоманов, Киев, коллаборационизм, местное самоуправление, оккупация, управа, федерализм.

Annotation

Thanks to archive documents the article describes problems of Ukrainian scientist-creative intelligents. The features of life activity of Dragomanov Jr. in occupied Kyiv in 1941 – 1942 years.

Key words: archiv, Dragomanov Jr., Kyiv, collaboration, local self-goverment, occupation, justice, federalism.

**Неля Жулканич, Людмила Барбара
(Ужгород, Київ)**

МІЛЕНА РУДНИЦЬКА – ІДЕОЛОГ ТА ПРОВІДНА ДІЯЧКА УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО РУХУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

У статті аналізується персоналія Мілени Рудницької, яка в 30 – 40-ві роки ХХ ст. була провідною постаттю у боротьбі за долю українців, і зокрема за жіночі права. Розглядається її ідеологічна, ідейно-політична та громадська діяльність.

Ключові слова: М. Рудницька, жіночий рух, «Союз українок», ідеолог, гендер, фемінізм.

На сьогоднішній день досить актуальним є питання про гендер та жіночий рух. Одночасно, воно також є і малодослідженим, як і персоналії, які його творили та були ідеологами та провідниками.

Щодо поняття «жіночий рух», то, в широкому розумінні, воно означає організовану суспільну активність жіноцтва. В Україні він формувався переважно під впливом загальноєвропейського руху, однак мав і свої, властиві тільки Україні, прояви та форми розвитку, зумовлені територіальним розмежуванням країни та специфічним становищем нації, яка перебувала у складі різних країн.

У 1934 р. М. Рудницька була обрана головою Українського жіночого Конгресу в Станіславі. Саме у Станіславі у своєму виступі вона пояснювала: «Найбільше поширений у нашому громадянстві погляд, що жіночий рух – це тільки боротьба за рівноправність жінки. Приклонники цього погляду твердять, що ця рівноправність стала вже фактом і тому, на їх думку, роля жіночого руху буцімто вже скінчена» [1, арк. 486]. На її переконання «...ніколи рівноправність не була ціл्लю жіночого руху. Вона була тільки передумовою, яка дозволяла жінці приступити до розв'язки її властивих завдань. Рівноправність була тільки засобом, який уможлиблював нам вступ у громадське життя в ролі співрішачого і співвідповідального чинника, який дозволяв нам зачати перетворювати і формувати світ, створений і сформований чоловіком» [1, арк. 487], згідно з нашими бажаннями. М. Рудницька як досвідчений лідер жіночого руху в Галичині, була переконана, що за одне-два десятиліття вирішити таку суспільно значиму

проблему неможливо. Тим більше їй бачився цей шлях через якнайширшу загальну громадську активність. «Ввести жінку в русло суспільного життя, перевиховати її до нових завдань, до нових поширених відповідальностей, зв'язати жінку, – не одну, зв'язати мільйони жінок – зв'язати їх органічно і нерозривно з потребами, формами, функціями громади, суспільності, народу, держави» [2, с.74]. Саме позиція відстороненості жінки від суспільно-політичного, громадського життя, що було характерним для тогочасного життя в Україні, а особливо західноукраїнських земель, тривожила лідера жіноцтва західного краю України.

Галицька громадськість змушена була звернути увагу на питання, пов'язані з суспільним становищем жінки, оскільки через «усякі чужі впливи, переважно польський та німецький, жіноцтво в інтелігентному товаристві зайняло там було особливе становище, принадне на погляд, тяжке та образливе по суті» [3, с. 51]. За кодексом громадської моралі життя жінки в Галичині обмежувалося колом сім'ї і домашнього господарства. Галичанка фактично була позбавлена тих можливостей, якими користувалися її посестри на Наддніпрянській Україні. Скажімо, літературознавець М. Деркач наголошувала на тому факті, що Леся Українка, перебуваючи в Галичині вже у 90-х роках XIX ст., «вжахнулася звичаїв галицького суспільства у відношенні до жінки і назвала це азіатством» [3, с.51].

Мілена Іванівна Рудницька в 30 – 40-ві роки XX ст. була провідною постаттю у боротьбі за долю українців, і зокрема за жіночі права. Однак її ідеологічна, ідейно-політична, громадська діяльність на сьогоднішній день вивчені не в повному обсязі і потребують більш ґрунтовного і глибокого наукового осмислення, що і зумовлює актуальність даної роботи.

Однією з першовідкривачів історіографії даної проблеми є відома дослідниця української історії з Джордж-Вашингтонського університету (США) Марта Богачевська-Хом'як, яка розкриває діяльність М. Рудницької в статті, розміщеної в збірнику «Українки в історії» [4, с.125], а також публікує вступне слово в збірці статей, листів, документів, виданої за сприяння Союзу Українок Америки і упорядкованих Мирославою Дядюк [5]. Т. Орлова досліджувала праці самої М. Рудницької [3]. О. Маланчук-Рибак більш глибоко досліджує ідеологію «Союзу українок» та самої М. Рудницької [6]. Але, на жаль, історіографія даного питання на сьогоднішній день досліджена не в повному обсязі. Це зумовлено тим, що тоталітарна система СРСР замовчувала такі імена як М. Рудницька. Дослідження її життєдіяльності розпочалося лише в умовах української державності, і сьогодні перебуває на стадії наукового осмислення та потребує більш поглибленого дослідження.

Західноукраїнські землі тривалий час входили до складу Австро-Угорщини, в наступному періоді – до Польщі. Фундатором жіночого руху тут стала письменниця Наталія Кобринська, яка у 1884 р. створила у Станіславі першу жіночу організацію «Товариство руських жінок». На першому засіданні товариства був присутній Іван Франко. Згодом, в 1893 р. Герміна Шухевич – послідовниця емансипаційного руху Н. Кобринської, дружина Володимира Шухевича – заснувала «Клуб русинок», який став першою жіночою організацією в Галичині.

Українки завжди намагалися відкрити вікно у більш впорядкований європейський світ через міжнародні жіночі організації. З цією метою 1920 р. в м. Кам'янці-Подільському була створена Українська національна жіноча Рада на чолі з С. Русовою. У

складі Ради була і М. Рудницька, яка з часом продовжила свою діяльність в Галичині [7, арк. 13].

Згодом ця Рада стала емігрантською організацією. Українська жіноча Рада виявилася організаційно і суспільно ослабкою, що не мала реального впливу на суспільні процеси та була невідомою в колах української інтелігенції. З огляду на таку реальність М. Рудницька ініціювала створення Всесвітнього Союзу Українок. У листі до Софії Русової вона писала: «В нас з початком осені має бути загальний з'їзд Союзу Українок і ось я страшенно хотіла би сполучити його з засіданням Ради Всесвітнього Союзу Українок. В Галичині перебуває тепер перша заступниця голови Союзу Українок Америки пані (Олена) Шторгин. З Волині приїхала би (Параскевія) Багринівська, може Буковина і Підкарпаття теж прислали би делегаток. З еміграції потрібні Ви і п. (Зінаїда) Мірна» [2, с. 126].

У 1906 р. у Львові було створено ще одне товариство «Жіноча громада», душею якої була Костянтина Іванівна Малицька. У 1917 р. «Жіноча громада» дістає назву «Союз українок», який діяв у Західній Україні до 1939 р. [8, арк. 3].

Саме 1919-м роком датуються перші політичні публікації М. Рудницької в обороні жінок та їхніх прав та свобод. Статті, «Нова доба культури» (Наша мета, 1919, 1 лютого), «Чому українські жінки не мають представництва в Національній Раді?» (Наша мета, 1919, 1 лютого), «Жіноче безробіття» (Наша мета, 1919, 15 лютого), «Трагічний конфлікт» (Наша мета, 1919, 31 серпня), «Чи треба нам окремих жіночих організацій?» (Наша мета, 1919, 7 вересня), «Львівське жіноцтво під час падолистового перевороту» (Український прапор (Відень), 1919, 1 листопада) свідчать про політичну зрілість, цілеспрямованість і відданість М. Рудницької жіночому руху, про її кінцевий вибір, якому вона не зрадить упродовж усього свого життя [2, с. 5].

М. Рудницька входила до управи «Союзу українок» від моменту його створення 1917 р., а з 1928 р. є головою «Союзу українок». Тоді організація налічувала близько 60 філій і невеликого числа селянських гуртків. За одинадцять років головування М. Рудницької організація зросла кількісно, згідно різних оцінок, від 50 до 100 тисяч членів, згуртованих у понад 70 філіях та 1 100 селянських гуртках [8, с. 10].

«Союз українок» прагнув стати національною жіночою організацією універсального типу, яка б репрезентувала та задовольняла інтереси жінок різного віку та соціального статусу. У сферу діяльності Союзу входили феміністично-пропагандистська та культурно-просвітня робота, залучення жінок до нових форм соціально-виробничої діяльності, насамперед через кооперативний рух та організацію різного типу фахових курсів і шкіл, охорона здоров'я жінок, материнства та дитинства, відстоювання прав жінок, що працюють [6, с. 434]. Програмно-ідеологічними засадами українських жіночих організацій були національно-державницька ідея та ідеологія суспільної рівноправності жінок. «Жіноча організація, – підкреслювала М. Рудницька, – згуртує нас всіх без огляду на класову та політичну приналежність, бо жіночий інтерес для нас всіх однаковий».

М. Рудницька з приводу створення жіночих організацій зазначала, що потрібно чітко відмежувати жіночі організації, мета і програма яких підпорядковані вирішенню жіночого питання, від усіх інших жіночих організацій, що займалися доброчинністю, просвітою, економічними проблемами. Вона закликала вступати до тогочасних політичних організацій, де жінки на рівні з чоловіками були б активним чинником громадського життя [9, с. 191 – 192]. Це було однією з тих ідеологічних засад М. Рудницької які вона

завжди прагнула досягти. М. Рудницька зазначала «...з якого-небудь становища підійдемо до проблем жіночої праці, під яким-небудь кутом глянемо на неї, всюди побачимо цю саму нерозривну мережку ускладнень, на кожному кроці зустрінемо гострі конфлікти між психологічними, етичними і економічними інтересами» [2, с. 45].

Прихильники організаційної побудови за зразком «Союзу українок» не раз переконували, що «в цілому світі жіноча організація стала надпартійним, політичним органом, якого змісл лежить у тому, що він є виразником змагань і поглядів загалу жіноцтва». Дослідниця О. Рибак вважає, що ця теза є занадто ідеалістичною. Її доповнювали міркування про те, що жінки дають оцінку суспільних подій інакше, ніж чоловіки, бо послуговуються при цьому «своєрідними материнськими мірилами». Акцентували на тому, що жінки глибоко розчаровані засадами ведення тогочасної партійної боротьби, бо українське партійно-політичне життя, за феміністичною оцінкою, було суцільно маскулінізоване. Партії за особовим складом, методами праці, за внутрішньою атмосферою і пануючим духом були типово чоловічими організаціями [6, с. 433].

Лідери західноукраїнського жіночого руху навіть у час найбільшого організаційного зміцнення «Союзу українок» бачили реальні проблеми подальшої діяльності цієї організації. 1936 р. у статті «Будьмо єдні!» М. Рудницька писала про суспільну підтримку ідеї «поділу» Союзу між тогочасними національними організаціями (просвітніми, фаховими, економічними, антиалкогольними та ін.), про неминучу, але далеку майбутню «спеціалізацію» жіночих організацій і їх об'єднання на федеративних началах у «Союз жіночих організацій».

Лідери «Союзу українок» уже на з'їзді 1921 р. відкинули ідею окремих жіночих секцій та квотування жінок в окремих політичних партіях. Згодом цю позицію західноукраїнські ліберальні феміністки не раз підтверджували, зокрема у резолюціях з'їздів «Союзу українок». Жіночу організацію розглядали як посередника між загалом жіноцтва і політичними партійними організаціями. Водночас постійно відкидали звинувачення жіночого руху в тому, що цей рух є егоїстичним, спрямований на досягнення якихось незрозумілих суспільних інтересів жінок. Характер діяльності жіночої організації визначали у максимально широких межах національної та ліберальної ідеології. З цього приводу М. Рудницька писала: «Нема сумніву, що «Союз українок» – це щось більше як жіноча «Просвіта», і жіночий «Сільський господар», і жіноча «Кооперативна Гілда». Це ще також сильний світоглядний зв'язок, який об'єднує членів жіночої організації в одну духовну спільноту, сильнішу ніж різниці партійно-політичних поглядів. Це однакова постанова до засадних питань буття нації, однакове розуміння національного інтересу і передусім національної чести, однаковий спосіб реагування на всякі події, однакова думка на засоби політичної боротьби» [6, с. 431]. Усвідомлену та цілеспрямовану прихильність до ідеології ліберального фемінізму організатори західноукраїнського жіночого руху демонстрували впродовж цілого міжвоєнного періоду у різних формах. Зокрема, це виявилось у програмних, маніфестаційних статтях та виступах, у популярному, дещо спрощеному викладі засад ідеології фемінізму, розрахованих переважно на селянок [10, с. 17]

Хоч серед членів «Союзу українок» переважали селянки (саме завдяки їхній участі організація була однією з наймасовіших), міські осередки в історії цієї організації

відігравали провідну роль. У м. Львові була головна управа Союзу, яка розробляла концепцію його розвитку, формувала ідейну спрямованість, організаційну структуру.

Загальноукраїнське значення організаційного досвіду західноукраїнських жінок, зокрема досвіду організаційної роботи «Союзу українок», відзначила і оцінила тогочасна політична та громадська діячка М. Омельченко. Вона говорила про те, що «на долю українки в Галичині випала велика роля – бути провідницею жіночого руху для всіх українок, які розпоршені по всіх кутках світа». Особливе значення громадська, суспільна праця західноукраїнських жінок мала з огляду на те, що в радянській Україні будь-яка громадська праця мала «провадитися лише під гаслом комунізму», і жінки в СРСР не можуть не брати участі в світовому жіночому русі. Натомість західноукраїнський жіночий рух успішно реалізувався «на полі фемінізму, на полі національним та культурним». Авторка особливо підкреслювала цінність власне ідеологічного (феміністичного) характеру цього руху, що продукував «почування та ідеї, які виникають не в парламентах, а в головах та серцях окремих одиниць, не лише прославлених світом, але й у тих, хто народився в селянській хаті» [6, с. 438 – 439].

Двічі за історію існування «Союзу українок» його діяльність було заборонено, і це сталося саме за головування М. Рудницької. Вперше діяльність Союзу заборонили 17 лютого 1929 р. за збір коштів на підтримку Комітету допомоги політичним в'язням. Тоді організацію звинуватили у політичній діяльності, непередбаченій їхнім статутом. Вдруге ця заборона була оголошена 5 травня 1938 р., коли польською владою було опечатано приміщення головної управи, приводом до чого стала участь «Союзу українок» у роботі Контактного комітету [8, арк. 3].

В «Союзі українок» діяв принцип толерантності і нейтралітету щодо усіх ідеологічних і політичних груп, що стояли на національній платформі. З цієї причини Союз не втягувався до внутрішніх партійно-політичних дискусій, зберігав нейтралітет до політичних груп, не пропагував на терені Товариства політику будь-якої партії. Одночасно, в рамках жіночої організації «...вміщаються всякі ідеологічні течії, побудовані на вірності національних ідей, а нашими членами можуть бути і є члени різних українських політичних партій і груп. Зокрема, розуміємо, що динаміка націоналістичної ідеї має для молодого жіноцтва велику атракційну силу і що здоровий націоналізм (у значінні активного патріотизму) має в жіночому русі природного союзника» [2, с. 110]. Діяльність Мілени Рудницької високо оцінена науковцями, зокрема М. Богачевська-Хом'як так характеризує її: «Ось Мілена Рудницька – громадська діячка, дуже популярна в громаді, загально визнана поборниця українського жіночого руху. Не можна твердити, що це типова жінка міжвоєнного періоду, аж надто видатною особистістю вона була. Високоосвічена (майже закінчила докторант), дуже працююча, тверезого розуму, політично й громадськи зріла, неабияким ораторським хистом, Рудницька була тонким і властолюбним політиком. Своєю переконаністю в тому, що запорукою здобуття рівноправності є віра в жіночу справу і цілеспрямована праця жіноцтва, вона нагадувала Кобринську. Ця вольова жінка не звикла жаліти себе, вона мала тверду, самостійну вдачу» [9, с. 190].

Безсумнівний інтерес викликають суспільно-політичні погляди М. Рудницької на місце жінки в суспільстві, її участі в громадсько-політичному житті, у відстоюванні загальноукраїнської національної справи на здобуття незалежності Української держави. Основою суспільно-політичних поглядів М. Рудницької став націоналізм. Національна

ідея, становлячи передумову, стрижень і платформу національної ідеології нації, виступала як стержнева і в світогляді М. Рудницької. Вона підкреслювала, що жінки, об'єднавшись у жіночі організації, чітко і однозначно повинні ідентифікувати себе з нацією. Надзвичайно цікавою під таким кутом зору є стаття М. Рудницької «Націоналізм і фемінізм». Авторка наголошує на появі двох суспільних течій. Націоналізм для неї є активатором національного патріотизму, що «на своїх прапорах виписав гасла віри в животворчі сили нації і її місію». Іншою суспільною течією є фемінізм, основою якого є «віра в творчі можливості і покликання жінки». М. Рудницька спробувала продемонструвати спільність між цими двома суспільними течіями. По-перше, «тут і там, як основна рішаючи прикмета» – віра у власні сили та призначення. Як націоналізм вірить у націю, її існування й розвиток, так і фемінізм вірить у жінку, її здатність творити свій світ зі самої себе, згідно з власними потребами і мірлами. По-друге, організований послідовний націоналізм, відкидаючи зовнішні орієнтації, ставить на перше місце «самодоцільність і органічну цілісність народу», вірить у політичну незалежність своєї Батьківщини; подібно фемінізм, вихідною точкою якого є віра у творчі сили жіночої психіки, яка завдяки питомій, відмінній від чоловіків структурі збагатить «людську» культуру. М. Рудницька зазначала, що між націоналізмом і фемінізмом повинен існувати тісний союз, оскільки жодній із цих течій самостійно не вдається реалізувати національну ідею [9, с. 191].

Жіночу організацію трактували як виразника політичного світогляду жінок, як надпартійний чинник, котрий не лише формує політичну волю жінок, а й заявляє, що українське жіноцтво має своє політичне обличчя, політичне, а не партійне, а тереном, на якому проявляється його політична активність, і є жіночі організації [11, с.192].

Сама Мілена Рудницька говорила: «Правда, жіноцтво має свої специфічні інтереси і тому гуртується в окремі жіночі організації. Однак ці організації мають лише тоді ціль і рацію існування, коли є зорганізованим змаганням до розв'язки тих усіх теоретичних і суспільних проблем, які сумуємо під назвою жіночого питання... В політичній партії жіноцтво повинно вступати не як якась жіноча каста, а лише на персональній основі, як звичайні члени, при тих самих правах і обов'язках, що й мужчини» [5, с. 23].

В журналі «Наша мета» від 7 червня 1925 р. подається стаття «Жінка СРСР і жінка Західної України», де зазначається, що до жовтневого перевороту жінка Росії та Наддніпрянської України знаходилися в кращому становищі від робітниці і селянки Галичини в тогочасну хвилину. «Жінка отримала як соціально-економічні, так і політичні права, а не є рабинею чоловіка, вона отримала право вибору, і більше того її саму обирають до державних установ. А жінка Західної України так зжилася з своїм рабським положенням, що їй видається, що так воно й має бути». І за мету ставилося з «несвідомої жінки – зробити активного члена партії» [11, арк. 110 – 111]. Як бачимо, навіть радянська влада відзначала тяжке становище жінки в Західній Україні. Звісно, радянська мета дещо відрізнялася від мети М. Рудницької, яка не бачила перспективи звільнитися з одного ярма, щоб потрапити в інше. І більше того, ще однією причиною, яка наштовхнула М. Рудницьку на жіночий рух, був саме Радянський Союз, оскільки її явно не приваблювали комуністичні гасла.

Ідеологи західноукраїнського жіночого руху послідовно обстоювали свою критичну візію трактування жінки у тогочасних європейських тоталітарних державах. У середовищі західноукраїнських феміністок відбулася досить помітна еволюція поглядів на

трактування місця жінки у державах з тоталітарними режимами (насамперед Німеччини, Італії, СРСР). Ідеологічне розмежування ліберального фемінізму відбувалося і з «лівими», і з «правими», зокрема соціально-християнським фемінізмом. Розмежування з лівими в жіночому русі відбувалося на рівні політично-партійної орієнтації і деяких основних ідейних настанов. Ліві прокомуністичного спрямування, наприклад КПЗУ, у ліберальних феміністок мали виразно негативну оцінку – їх трактували як ідейних супротивників. Відносини з лівими, які репрезентували ідеологію західноукраїнських лібералів і соціал-демократів (Українська соціал-радикальна партія, Українська соціал-демократична партія), були значно складнішими, хоч би з огляду на те, що політичні інтереси і радикалів, і лібералів, і соціал-демократів часто зіштовхувалися на одному електоральному полі, що робило їх ідейними конкурентами [10, с. 18]. М. Рудницька була проти творчої суспільної ролі української жінки в націоналістичному русі. Ось як вона відгукується про ідеологічну статтю на цю тему, яка з'явилася в газеті «Вісті» 5 квітня 1934 р. і мала назву «Роля жінки в житті нації». «Скажімо відразу, – зазначала вона, – що ця стаття перейшла всі наші сподівання, а радше всі побоювання, що вона є просто скандальна. Творча суспільна роль української жінки зведена там ясно і без ніяких уже обиняків до гітлерівської рецепти «розв'язки» жіночого питання» [2, с. 62].

М. Рудницька обурена тим, що в статті жінку знову повертають до «домашнього вогнища», а не підносять як «поборницю за долю народу та країни». Автор цієї статті подавав два різні ідеали: ідеал жінки поневоленої нації та ідеал жінки державної нації. Коли перша повинна бути сміливою «революціонеркою», «провідницею» й «душею» революційних рухів, друга має бути «матір'ю і тільки матір'ю». Як приклад першої жінки вісті пропонують сучасну індійську жінку та італійку XIX ст. З другим варіантом Мілена Рудницька не зовсім погоджувалась, стверджуючи, що тогочасна італійська жінка ніколи не брала активної участі в громадському житті. Прикладом другого типу жінки, себто жіночим ідеалом державної нації, є для «Вістей» «жінка сьогоденної Італії чи Німеччини».

М. Рудницька зазначає «...щоб нас переконати, що єдино правильна є фашистівська і гітлерівська концепція жінки, «Вісті» протиставляють їй «жінку-еманципантку», яку змальовують якнайчорнішими красками. Вона «не шукає доріг власної творчості», у всьому «старається наслідувати чоловіків», «кидається у вир життєвих розкошів», хоче «вжитися», материнство є для неї «найприкрішою перепоною». Ця жінка стала причиною всього лиха, зокрема «занепаду родинного життя й моралі і зменшення приросту населення у поодиноких державах» [2, с. 62]. Такі виступи дуже обурювали М. Рудницьку, яка наголошувала, що для української жінки «передовсім треба якнайбільше рішучо застерегтися проти перечіплювання на український ґрунт такого розуміння завдань і ролі жінки, які зовсім не відповідають нашому національному характерові, ні інтересові. Як можна порівнювати українську жінку з жінкою італійською чи німецькою? Треба дуже жаліти, що серед українських націоналістів найшли найсильніший відгомін саме ті сторінки гітлеризму, які в ньому найслабші» [2, с. 62].

В 1938 р. було створено нове політичне жіноче товариство, яке отримало назву «Дружина княгині Ольги», фундаторами якого були К. Мальцька, М. Рудницька, Л. Метельська, О. Шепарович, Є. Тишинська, С. Парфанович, М. Струтинська та ін. Своє благословення товариство отримало від самого митрополита А. Шептицького.

Поява «Дружини княгині Ольги» була спричинена зовнішнім фактором, зокрема заборонаю діяльності «Союзу українок». Проте, причини появи саме такого типу організації з'явилися значно раніше. Заснування «Дружини княгині Ольги» насамперед викристалізувало потребу суто політичної жіночої організації. Ініціатори створення «Дружини княгині Ольги» підкреслювали, що їхня організація є «політичного типу, сформована на правах політичної партії» і має більші можливості та ширші завдання, ніж громадська організація. Власне такого типу організації мали безпосередньо впливати на національну політику. Було також задекларовано розмежування між «Дружиною княгині Ольги» і «Союзом українок». Зокрема, головна рада «Дружини княгині Ольги» не планувала так званої органічної праці, залишаючи її «Союзіві українок», який, як передбачали, позбуватиметься звинувачень у надмірному захопленні «політикою». «Дружина княгині Ольги» задекларувала себе як елітарна організація, яка мала бути «ідеологічною надбудовою українського жіночого руху» [6, с. 440].

1939 р. «Дружина княгині Ольги» разом з Українським національно-демократичними об'єднанням, Українською соціал-демократичною партією і Фронтом національної єдності з нагоди виборів до ради м. Львова створили об'єднаний виборчий комітет, до якого увійшло 50 осіб. Серед членів комітету були А. Капустієва, К. Малицька, М. Рудницька, О. Ціпановська, О. Шепарович (від «Дружини княгині Ольги»), від товариства «Будучність» – О. Гординська, від УНДО – Є. Макарушка, а від жіночих релігійних організацій – С. Фіголь.

Останнім офіційним ідеологічним документом західноукраїнського ліберального жіночого руху були «Ідеологічні тези «Дружини княгині Ольги» – програмний підсумок тривалої історії ідеології ліберального фемінізму. Західноукраїнський жіночий рух обстоював і сповідував його аж до початку Другої світової війни. Але очевидною є поступова відмова від акцентування на індивідуальних правах жінок. Західноукраїнські феміністки переважно уникали обстоювання класичного ліберального індивідуалізму, маркованого у суспільній свідомості як «жіночий егоїзм», наголошуючи здебільшого на суспільній, національній участі жінок. Ідеологи західноукраїнського ліберального фемінізму міжвоєнного періоду продовжили традицію трактування завдань українського жіночого руху в дусі Н. Кобринської, М. Драгоманова, І. Франка, тобто зосередили увагу на проблемі участі у демократичному соціально-економічному та культурному національному розвитку. Вони пропагували ідеї ліберального націоналізму, соціального прагматизму та соціокультурного модернізму. Поєднання ліберального націоналізму і ліберального фемінізму стало основою західноукраїнського жіночого руху [12, с. 18-19].

Обґрунтуванню ідеології фемінізму М. Рудницька присвячує реферат під назвою «Економічна незалежність жінки», в якому представила історію жіночої суспільної праці та з'ясувала питання економічної незалежності жінки, як зі сторони господарської, так і психологічної чи етичної. Зокрема, автор обговорювала питання самореалізації жінки і подружнє життя, доказуючи можливість і навіть необхідність їх єдності [8, арк. 2]. Ще на початку своєї політичної діяльності М. Рудницька писала в листі до С. Русової, що дуже тяжко поєднувати політичну, громадську діяльність та материнство, але вже через деякий час, знову ж у листі до Софії Русової вона стверджує про те, що це можливо і навіть необхідно поєднувати.

Отже, завдяки діяльності М. Рудницької як провідного діяча та ідеолога жіночого руху на Західній Україні, жінка на сьогоднішній день досягла певної гендерної рівності у суспільстві.

Джерела і література:

1. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІАУЛ). – Ф. 406. – Оп. 1. – Од. зб. 53.
2. Присяжний М.П. Мілена Рудницька: сходження до неба. – Львів: ПАІС, 2010 – 132 с.
3. Орлова Т. Мілена Рудницька у дзеркалі української історіографії // Вісник. – Вип. 99. – К., 2010. – 63 с.
4. Українки в історії / за заг. ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – 328 с.
5. Рудницька М. Статті. Листи. Документи. – Львів, 1998. – 844 с.
6. Маланчук-Рибак О. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст. – Чернівці: Книги ХХІ, 2006. – 500 с.
7. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф 269. – Оп. 1. – Од. зб. 188.
8. ЦДІАУЛ. – Ф 319. – Оп. 1. – Од. зб. 45.
9. Юрків Ю. Мілена Рудницька в українському жіночому русі Східної Галичини (20 – 30-ті рр. ХХ ст.) // Наукові записки. Українська історична біографістика: забуте і невідоме. – Тернопіль, 2008. – Вип. 2. – Ч. 2.
10. Рибак О.З. Ідеологія і суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст: Автореф. дис. докт. іст. наук. – Львів, 2006.
11. ЦДАГО України – Ф 6. – Оп. 1. – Од. зб. 206.
12. Передерій В.А., Сидоренко Н.М., Старченко Т.В. Жіноча доля на тлі доби (Літопис жіночого руху у світлі українських видань). – К.: Дослідницький цент історії укр. преси, 1999. – 120 с.

Аннотація

В статтє анализируеться персоналія Милени Рудницькой, котора в 30 – 40-е годы ХХ ст. была ведуцей фигурой в борьбе за судьбу украинцев, и в частности за женские права. Рассматривается ее идеологическая, идейно-политическая и общественная деятельность.

Ключевые слова: Н. Рудницкая, женское движение, «Союз українок», идеолог, гендер, феминизм.

Annotation

This article analyzes Personalia Milena Rudnitska that the 30-40th years of the twentieth century. was a leading figure in the fight for the fate of the Ukrainian and in particular for women's rights as full citizens of society. As well as its ideological, political and ideological and social activities.

Key words: Rudnitska, women's movement, "Ukrainian" ideologue, social, gender, political feminism.